

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet/Tanszék	Irodalomtudományi Intézet
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	A 19. század második felének magyar irodalma LM 22161 (B szak:22261)						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	Dr. T. Szabó Levente						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. T. Szabó Levente (A szak), Dr. Zabán Márta (B szak)						
2.4 Tanulmányi év	MA2 MB 2	2.5 Félév	2	2.6. Az értékelés módja	Vizsga	2.7 A tantárgy típusa	Kö, A

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	6	melyből: 3.2 előadás	3	3.3 szeminárium/labor	3 (B: 2)
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	9	melyből: 3.5 előadá	6	3.6 szeminárium/labor	3
3.7 Egyéni munka össz-óraszama	0				
3.8 A félév össz-óraszama	126				
3.9 Kreditszám	5 (B szakon: 6)				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

5.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> Az oktatás célja alapszövegek értelmező feldolgozása és az így nyert nézőpontok, fogalomrendszerek, illetve interpretációs technikák alkalmazása kijelölt klasszikus magyar irodalmi és velük összefüggő világirodalmi művek összehasonlító vizsgálatában.
5.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> A tantárgy részletes alapozó bevezetés a klasszikus magyar irodalomba, alaptárgyként heti háromórás előadás (és ugyanekkora szeminárium) formájában problémacentrikusan járja körül a 19. század második felének magyar irodalmát európai kulturális és irodalmi kontextusban, külön sorozatot szentelve a modernizáció és az irodalom lehetséges történeti összefüggéseinek és különleges hangsúlyt fektetve a hasonló időszakot értelmező európai irodalomtörténeti eredményekre.

6. A tantárgy tartalma

6.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés a 19. század „második felének” „magyar” „irodalmába”. Mitől és hogyan korszak a 19. század második fele az irodalomban? A korszak forrástípusai, korszakhatárai, az irodalomtörténet és a korszakkal foglalkozó más historiográfiai ágazatok lehetséges viszonya. Az irodalom nemzetfogalmi: az irodalmi nemzetfogalmak szerepe a korabeli magyar nemzetépítési törekvésekben. Hogyan, miért és mikor lehet / érdemes világirodalmi kontextusban érteni a korszak magyar irodalmát?	Problémafelvetés és a irodalomolvasó hallgatók érintettségének kiderítése Fogalom-tisztázó magyarázat és a fogalmak, elméleti koncepciók demonstratív olvasástechnikai alkalmazása.	
2. Az irodalom társadalomtörténeti értelemben vett modernizációja: az irodalmi szakmák / hivatások / foglalkozások létrejötte. A modern magyar irodalmi értelmiség létrejötte és legfontosabb ideológiai európai irodalmi környezetben	Jelenségek és klasszikus magyar irodalmi szövegek összefüggéseinek demonstrációja.	
3. A társadalomtörténeti értelemben vett specializált modern tudományok kialakulása és az irodalmi mező szakosodása: a szépirodalom és az irodalmi metabeszéd elválása. Az irodalmi metabeszéd specializált formáinak létrejötte: az irodalmi kritika mint műfaj önállósulása és változatainak kialakulása, a narratív irodalomtörténet kezdetei, a magyartanári szerep kialakulása és tartalma. Az irodalmi szakosodás formáiról való viták: a szaknyelv kimunkálásának dilemmái.	Idem	
4. Az irodalmi kultuszképződés századközépi mechanizmusai. Az irodalmi megőrzés új politikája és a modern, nyilvános múzeumok létrejötte. Az irodalmi emlékezet és a modernség új vizuális fordulata: a panteonizáció, a muzealizáció és az irodalmi kultuszok vizualitása.	Idem	
5. A modern dilettantizmus kialakulásának mechanizmusai a magyar irodalomban: az amatőr és a dilettáns fogalmainak szerepváltása és a dilettantizmus értékelő képzetté válása a 19. század közepének jelentős irodalmi eszmecseréiben. A dilettantizmus és irodalmi profizmus új megkülönböztetésének szerepe az irodalmi modernizációban.	Idem	
6. A világ első összehasonlító irodalomtudományi lapja, az	Idem	

Összehasonlító Irodalomtörténelmi Lapok / Acta Comparationis litterarum Universarum. Nemzeti és nemzetközi kontextusok egy fórum működésének megértéséhez		
7. Kisajátított korszak? A újrafeltalált középkor változatai a 19. századi magyar és világirodalomban. Az „újrahasznosított” középkor mint a magyar és európai epika sikerének egyik mozgatórugója	Idem	
8. A modernitás irodalmi diskurzusai és a szöveggé írt város: metropolisz-narratívák a 19. század végének magyar és közép-európai irodalmi diskurzusában. Elhagyatottság, vidékiség: a kisváros mögöttes tere az irodalomban és a modern provincializmus képzetének feltűnése.	Idem	
9. Az új népiesség és az antimodernizmus kulturális toposzai. Az új népiesség változatai, az irodalmi regionalizmus változatai és az irodalom által forgalmazott Erdély-képek. A primitív mint modern: a népi primitivitás képe, a primitivizmus művészeti irányzata és a modernizáció hagyománybontó elképzelései az új népiesség egyik vonulatában.	Idem	
10. A modernista szubjektum néhány új elbeszélési stratégiája a prózában, a lírában és a drámában: az én szóródása és a nárcizmus poétikai következményei. A bohémság és a dandyizmus mint társadalmi jelenségek és irodalmi alakváltozataik Mikszáth, Ignó, Asbóth, Tolnai és mások szövegeiben. A szubjektum elbeszélése és a novellaciklus mint poétikai képződmény	Idem	
11. A betegség mint az irodalmi modernség értelmező metaforája. A kórok szerepe a nyugati és magyar naturalista poétikai elképzelésekben. Ajzószer, kábítószer és poétikai stratégia: az érzékelés modern poétikái. Nevrozusság, hisztéria, örület, bolondság: a normalitás és az örület társadalomtörténeti reprezentációi és irodalmi újraírásai Thury, Mikszáth, Lovik, Csáth és mások műveiben. Hisztérikus testek: a test modernista poétikái a magyar irodalomban.	Idem	
12. Művészetképek és művészetértelmezések a 19. század utolsó időszakának magyar irodalmában. Az antikvitas mint sajátos kulturális tradíció instrumentalizálása a magyar irodalmi modernségben.	Idem	
13. Dekadencia a magyar és európai irodalmakban: egy képzet karrierje és ami mögötte van	Idem	
14. A „fiatal írók” irodalma és az irodalmi lázadás önértelmező elbeszélései a századforduló irodalmában. Az új irodalmi csoportosulások és a korszakváltás vélelmezése: <i>A Hét</i> és a <i>Nyugat</i> indulása.	Idem	
Könyvészet Ady Endre: két tárcalevél ismerete Ady párizsi tudósításaiból Ambrus Zoltán: <i>A gyanú</i> Arany János: <i>Évnapra, Ősszel, Vojtina-levelek, A sárkány, Gondolatok a békekongresszus felől, Letésem a lantot, Kertben, Évek, ti még jövendő évek, Fiamnak, Mint egy alélt vándor, Az örök zsidó, Rákócziné, A walesi bárdok, Ágnes asszony, Szondi két apródja, V. László, Rozgonyiné, Török Bálint, Szibinyáni Jank, Szondi két apródja, A hamis tanú, Ágnes asszony, Széchenyi emlékezete, Honann és hová?, A lepke, Vásárban, Hidavatás, Az üneprontók, Tetemrehívás,</i>		

A képmutogató, Kozmopolita költészet, Tamburás öregúr, Kertben, Vörös Rébék, Naturam furca expellas..., Honnan és hová, A tölgyek alatt, Éjjéli párbaj, Az ünneprontók, Tengeri-hántás, Epilógus

A nagyidai cigányok, Buda halála, a Toldi-trilógia darabjai, Bolond Istók

Naiv eposzunk, Irányok

Arany László: *A délibábok hőse*

Asbóth János: [Álmok álmodója](#)

Bródy Sándor: *A nap lovagja, Húsevők*

Cholnoky László: *Bertalan éjszakája*

Czóbel Minka: *Eunoia, Tört sugárban*

Gozsdu Elek: *Spleen*

Gyulai Pál: *Horatius olvasásakor, Egy régi udvarház utolsó gazdája, [A tárcaelbeszélésekről](#)*

Heltai Jenő: *De profundis, Tözsde-dal*

Ignotus Hugó: *Kelet népe, Változatok szemjátékra, [A Slemil keservei](#)*

Jókai Mór: öt összefüggő, irodalomszemléleti természetű publicisztikai szöveg ismerete,

Az élet komédiásai vagy A jövő század regénye

Justh Zsigmond: tetszőlegesen választott novella ismerete

Kemény Zsigmond: *A szív örvényei, Zord idő*

Kiss József: *De profundis, Influenza*

Komjáthy Jenő: *Deliriumban, Schopenhauer*

Lovik Károly: *A gyilkos, Árnyéktánc*

Meltzl Hugó / Hugo von Meltzl: *A kritikai irodalomtörténet fogalmáról*

Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Mikszáth Kálmán: *A jó palócok, Új Zrínyiász, Beszterce ostroma*

Petelei István: [Klasszi](#), *Gyehenna*

Reviczky Gyula: *Apai örökség, Arany Jánosnak, Don Juan a másvilágon*

Thury Zoltán: *Az ember, aki hazaballagott, Az anarkisták*

Tömörkény István: *Csata a katonával, [Postavárás](#)*

Vajda János: *A kárhozat helyén, Húsz év múlva, Harminc év után, A virrasztók, Luzitán dal, De profundis, Nádas tavon, Memento mori, Köröndnél, Vasúton*

Kötelező szakirodalmi munkák:

Dávidházi Péter, Hunyt mesterünk. Arany János kritikusi öröksége, Argumentum, Bp, 1994, 73-111.

Eisemann György, Mikszáth Kálmán. Kísérlet, Korona, Bp., 2001. (egy tetszőlegesen választott fejezet a hallgató által ismert primér szöveghez)

Margócsy István, [Az 1859-es Kazinczy-ünnepségek nyelvhasználatához](#) = Az irodalom ünnepei. Kultusz történeti tanulmányok, szerk. Kalla Zsuzsa, PIM, Bp., 2000, 109-118.

T. Szabó Levente, Mikszáth, a kételkedő modern. Történelmi és társadalmi reprezentációk Mikszáth Kálmán prózapoétikájában, L'Harmattan, Budapest, 2007. (Ligatura Könyvek 3.) (két, tetszőlegesen választott fejezet)

Szajbély Mihály, *Jókai Mór*, Kalligram, Pozsony, 2010, 148-157. (*A tárca regény sajátos szerkezete... c. fejezet*)

Takáts József, Arany János szokásjogi gondolkodása , <i>ItK</i> 2002/3-4., 295-313.		
6.2 Szeminárium		
<p>ELSŐ SZEMINÁRIUMI CSOPORT [MAGYAR-ANGOL]:</p> <p>1. Bevezetés a „19. század” „második felének” „magyar” „irodalmáról” való történeti diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak</p> <p>2. A többszólamúság technikái és fokozatai a 19. század közepének prózájában Kemény Zsigmond: <i>A szív örvényei</i> Dosztojevszkij: <i>Feljegyzések az egérlyukból</i></p> <p>Bényei Péter, “A szerelem élete” (A Kemény-elbeszélések világképe és poétikája) = Kemény Zsigmond, <i>Kisregények és elbeszélések</i>, s. a. r. Bényei Péter, Debrecen, 1997, 257–280.</p> <p>3. A kulturális emlékezet (emlékeztetés) politikája és a századközépi vizuális fordulat</p> <p>Akadémiai emlékkönyv a Kazinczy Ferenc születése évszázados ünnepéről, Pest, 1859. – a Vasárnapi Újságnak és a Kolozsvári Közlönynek az ünnepségekre vonatkozó szövegei és képei</p> <p>Dávidházi Péter, “Isten másodszüllöttje”. A magyar Shakespeare-kultusz természetrajza, Budapest, Gondolat, 1989, 1–27. (ajánlott: 318–330.)</p> <p>4. A bukás és a csalódottság modernista elbeszélései és irodalmi toposzai</p> <p>Kemény Zsigmond: <i>Zord idő</i></p> <p>5. A pikareszk és újraértelmezése Gogolnál és a magyar „elveszett nemzedék” szövegeiben</p> <p>Nyikolaj Vasziljevics Gogol, <i>Holt lelkek</i> Arany László, <i>A délibábok hőse</i></p> <p>6. Az örület prózapoétikái és a modernista elbeszélés</p> <p>Mikszáth Kálmán: <i>Beszterce ostroma</i> Ny. V. Gogol: <i>Egy örült naplója</i></p> <p>7. A korai magyar sci-fi és a tudomány utópisztikus víziója</p> <p>Jókai Mór: <i>A jövő század regénye</i></p>	Didaktikai módszerek	Megjegyzések

8. A verses regény mint összeurópai műfaj

Arany János: *Bolond Istók*

A. Sz. Puskin: *Anyegin*

9. A nyomolvasás mint kulturális metafora a 19. század végén

Ambrus Zoltán: *A gyanú*

Tóparti gyilkosság

10. A szemináriumi projektfeladatok bemutatása, közös megbeszélése

Minden szemináriumi csoport bemutatja a projektmunka állását, a majdani dolgozat tervezetét, logikáját, válaszol a csoport részéről felmerülő kérdésekre. A bemutatók minősítése szerves részét képezi a szemináriumi jegynek.

11. A Ninive-toposz modern alakváltozatai és a biblia narratívák státusa a korai modernista magyar irodalomban

Ambrus Zoltán: *Ninive pusztulása*

Anatole France: *Thaïs*

12. A detektívtörténet és a modernista elbeszélés reflexív fordulata

Mikszáth Kálmán: *Szent Péter esernyője*

E. A. Poe : *Az ellopott levél*

(Ajánlott: T. Szabó Levente, Mikszáth, a kételkedő modern. Történelmi és társadalmi reprezentációk Mikszáth Kálmán prózapoétikájában, L'Harmattan, Bp., 2007. — A detektívtörténet és a populáris kultúra eljárásainak újrajrása: a Szent Péter esernyője reflexív jegyei c. fejezet)

13. Víziók a társadalomról, a testről és a társadalmi kapcsolatokról a naturalizmus európai és magyar változataiban

Bródy Sándor : *Nyomor*

Guy de Maupassant : *A gömböc*

14. Lapkultúra és irodalmi kánon : A Hét és A Nyugat indulása

(négy lapszám alapos ismerete kötelező az első évfolyam anyagából mindkét lap esetében)

Szegedy Maszák Mihály, Világirodalmi távlat megteremtése. 1908. Megjelenik a Nyugat folyóirat első száma = = A magyar irodalom története 1800-tól 1919-ig, szerk. Szegedy-Maszák Mihály — Veres András, Gondolat, Bp., 2007.

MÁSODIK SZEMINÁRIUMI CSOPORT [MAGYAR–NÉMET, ROMÁN, FRANCIA, FINN, JAPÁN stb.]:

1. Bevezetés a “19. század” “második felének” “magyar” “irodalmáról” való történeti diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak. Mitől modern a modern magyar irodalom?

2. A groteszk változatai a 19. század közepének magyar és világirodalmában

Arany János: *Bolond Istók*

Gogol: *Az orr*

3. Irodalmi rendszer és testkánon: Arany János: A nagyidai cigányok, Alkalmatosságra írott versek (Disznótoros versek)

Milbacher Róbert, „Rólad a mese meztlábos cigány múzsaleány!?” (Második közelítés A nagyidai cigányokhoz), ItK 1997/3–4., 347–383. (új változata: Milbacher Róbert: „...földben állasz mély gyököddel...” A magyar irodalmi népiesség genezisének akkulturációs metódusa és pórias hagyományának vázlata. Osiris Kiadó, 2000.)

4. A világirodalom modern feltalálása és képzetei

Az Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok (később: Acta Comparationis Litterarum Universarum) első évfolyamából (1877) a felvezető programszöveg, illetve a folyóirat első / utolsó három folyóiratszámának alapos ismerete kötelező

5. Irodalomszemléleti keretek és a történelmi regény poétikája Kemény Zsigmondnál

Kemény Zsigmond: *Zord idő*

6. A hétköznapiság poétikája: Mikszáth Kálmán, A sipsirica

7. Művészet-értelmezések a modernségben

Asbóth János: *Álmok álmodója*

Thomas Mann: *Halál Velencében*

8. Módszertani szeminárium: szemináriumi dolgozatok előzetes bemutatása és megbeszélése

9. A Don Quijote-toposz újraírásai

Mikszáth kálmán: *Beszterce ostroma*

Gustave Flaubert: *Bouvard és Pécuchet* (eredetileg magyarul: *Két újkori Don Quijote*, 1882.)

10. A társadalom ábrázolásának korai modernista színházi poétikái

Bródy Sándor: *A dada*

Henrik Ibsen: *A vadkacsa*

11. A város mint kulturális metafora: irodalmi víziók a modernizálódó nagyvárosról

Heltai Jenő: *A Kerepesi út, Tőzsde-dal*

Ambrus Zoltán: *Midás király*

12. Őrület és modern prózapoétika

Kosztolányi Dezső : a *Bolondok* című kötet anyaga

E. A . Poe : *Dr. Kátrány és Toll professzor módszere*

13. Szerepjáték, felbomló személyiség:

Cholnoky László, *Prikk mennyei útja*

14. Lapkultúra és irodalmi kánon : A Hét és A Nyugat indulása

(a folyóiratok első három lapszámának alapos ismerete kötelező)

7. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
7.4 Előadás			
7.5 Szeminárium	Kreativitás, kombinációs képesség, komplex csoportmunkába való beilleszkedés és kezdeményező szerep	Dolgozat	

7.6 Minimális követelmények

A félévi vizsga az előadás és a szeminárium szövegeinek ismeretét, és az ezekre a szövegekre alapozott szövegértési képességeket és készségeket kívánja felmérni. A tárgy vizsgája három részvizsgából tevődik össze:

1. A *szemináriumi minősítést* a félévi szemináriumi munka és a szemináriumi dolgozat középarányosa adja. Ha ez eléri az öt pontot, akkor írásbeli és szóbeli vizsgával folytatódik az ismeretek ellenőrzése. A szemináriumi dolgozatok elbírálási kritériumai: innovatív gondolatmenet, önálló, értelmező jellegű szövegkezelés, filológiai alaposág és pontosság.

2. tesztszerű *írásbeli*

3. ezt még a teszt napján *szóbeli* követi egy tétellel a szemináriumból, hárommal az előadásból

A pótvizsgák írás- és szóbelijére bárki beléphet, de a szemináriumi jegy hiányában nem számolható végleges jegy mindaddig, amíg a hallgató nem szerzi meg az átmenő szemináriumi minősítést. A részjegyek még egy évig érvényesek.

A szemináriumi dolgozat a 2013-2014-es egyetemi évben az A szakon ún. projektfeladat formájában készül: az első két héten a hallgatókat a tárgy előadója hármas-négyes csoportokra osztja, kutatási feladatok közül választhatnak, majd a második-harmadik héten kötelező konzultáción beszélnek át a csoportokban készített szemináriumi dolgozat céljait, elvi és gyakorlati kérdéseit. A hallgatók a félév 8. hetének szemináriumán nyilvánosan mutatják be és vitatják meg az eredményeket: kitűnő bemutató esetén a végső vizsgajegyhez hozzáadott, megelőlegezett bónuszpont jár. A szemináriumi projektdolgozatok a *mindenki egyért – egy mindenkiért* elv alapján kerülnek elbírálásra: tehát a csoport minden tagja azonos jegyet kap (kivéve akkor, ha valamelyikük bizonyíthatóan másként teljesített, mint a csoport többi tagja). A projektfeladat célja, hogy a hallgatók egymástól is tanulva, egymást kiegészítve, kompetitív környezetben, folyamatos munkával sajátítsák el az irodalomtörténet művelésének alapvető képességeit.

A szemináriumi dolgozatok leadási határideje: május 29, 19 óra. A dolgozatok terjedelme: projektfeladatok esetén 25 000-30 000 karakter (szóközzel) (másként: 20 000 - 25 000 karakter).

Két szeminárium mulasztható. A részképzést, a fegyelmi ügyeket az érvényben levő egyetemi rendelkezések szerint kezelem.

A kitöltés időpontja	A tárgyat oktató tanár aláírása	A szemináriumvezető aláírása	A gyakorlati képzés tanárának aláírása
2012. 06.30.			

--	--	--	--



Jóváhagyás időpontja az intézetben	Az intézetigazgató aláírása



A déáni jóváhagyás időpontja	A felelős dékánhelyettes aláírása	A kar pecsétjének helye